

wieści poetyckie, dramaty, artykuły literackie oraz edycje korespondencji. Poza indeksem nazwisk autorka sporządziła również indeks tytułów utworów Juliusza Słowackiego.

Opracowanie Małgorzaty Rowickiej o wydawniczych i cenzuralnych losach twórczości Juliusza Słowackiego zapewne z dużym pożytkiem dla badaczy włączy się do dyskursu naukowego i będzie stanowić inspirację do dociekań związanych z ruchem wydawniczym na polskich ziemiach epoki zaborów. Na najwyższe uznanie zasługują dociekliwość autorki, pełne udokumentowanie każdego stwierdzenia i odkrycie wielu nieznanych do tej pory faktów. Na koniec warto jeszcze nadmienić, że książka została napisana w sposób precyzyjny, wnikliwy, rzetelny i zrozumiały, a tok narracji można nazwać wciągającym.

Ewa Danowska

ORCID: 0000-0002-3273-4020

Tarnowska Szkoła Wyższa ANS

České oborové bibliografie: sborník z interdisciplinárního semináře, [red. Markéta Ř. Holanová], „Bibliographica”, t. 2, Ústav pro českou literaturu AV ČR, v.v.i., Praha 2017, 202 ss., il., faksymile

<https://doi.org/10.19195/0080-3626.66.13>

W ramach „Tygodnia z Czeską Bibliografią Literacką” 19 października 2016 roku odbyło się interdyscyplinarne spotkanie bibliografów dziedzinowych. W czterech blokach od godziny 9 do 17 zaprezentowano 17 wystąpień przedstawiających rozwój historyczny i stan obecny, podstawy doboru i selekcji oraz stosowane rozwiązania technologiczne czeskich bibliografii dziedzinowych. Dzięki temu słuchacze mogli zapoznać się z problematyką opracowywania tego typu spisów, ukazaną z perspektyw różnych nauk humanistycznych, społecznych, przyrodniczych i technicznych. Recenzowana tu praca¹ utrwała drukiem 16 z tych wystąpień², stając się swoistym katalogiem-przewodnikiem po najważniejszych serwisach bibliograficznych dopełniających czeską bibliografię narodową. Co istotne, jest to katalog niemający wzorów w dotychczasowej czeskiej literaturze bibliograficznej (zob. Šťastná, 2017). Jak wynika z zestawienia Czeskiej Biblioteki Narodowej, są to prawie wszystkie czeskie serwisy prowadzone aktualnie w postaci bazodanowej (zob. *České oborové bibliografie*, b.d.).

¹ Dodajmy, że na wysokim poziomie estetycznym. Za szatę graficzną odpowiadał Filip Blažek, skład wykonano krojami Pentagraf Pro i Avenir, co klasycznemu układowi nadało modernistycznego smaku.

² Siedemnaste wystąpienie należało do Alexandry Jaresovej z Zemědělské, lesnické a potravinářské Knihovny Antonína Švehly, prowadzącej bazę danych „Česká Zemědělská a Potravinářská Bibliografie” [Czeska Bibliografia Rolnicza i Gospodarki Żywnościowej].

Redaktorem tomu została dr Markéta Ř. Holanová, urodzona w 1984 roku badaczka czeskiej literatury popularnej i jej historii oraz czesko-niemieckich stosunków kulturalnych. Od 2012 roku jest bibliografką w Instytucie Literatury Czeskiej w Czeskiej Akademii Nauk (Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky, ILCz CzAN), ponadto w latach 2012–2017 pełniła funkcję sekretarz czasopisma „Česká Literatura”.

Praca ukazała się w serii „Bibliographica”, która — choć młoda — już zaprezentowała istotne dla czeskiego bibliografoznawstwa prace (t. 1: *Bibliograf František Knopp*, 2016; t. 3: Malínek, 2020; t. 4³: Holeček, 2021; t. 5: Flanderka, 2022). Warto podkreślić, że dwie z nich mają charakter teoretyczno-metodyczny, co świadczy o rozwoju tej dyscypliny w Czechach. Zakres pracy w zasadzie odpowiada tytułowi — ten zaś na polski można przetłumaczyć jako *Czeskie bibliografie dziedzinowe. Prace z interdyscyplinarnego seminarium* — choć dwie z baz mają charakter ogólny (dalej zostały one oznaczone gwiazdką). Adresatem pracy jest „każdy zainteresowany problematyką dziedzinowych bibliografii”⁴ (s. 7).

Artykuły kolejno przedstawiają następujące serwisy bibliograficzne:

1. literacki: „Česká literární bibliografie” — Vojtěch Malínek;
2. językoznawczy: „Bibliografie české lingvistiky” — Olga Kubešová Pensdorfová, Jana Papcunová;
3. archeologiczny: „Bibliografie české, moravské a slezské archeologie” — Lada Šlesingerová;
4. historyczny: „Bibliografie dějin Českých zemí” — Václava Horčáková;
5. teatralny: „Česká divadelní bibliografie” — Vladimír Hajšman;
6. filmoznawczy: „Oborová článková bibliografie filmu — Pavla Janásková;
7. muzykologiczny: „Muzikologická bibliografická databáze” — Jana Vozková;
8. historii sztuki: „Česká umeleckohistorická bibliografie” — Polana Bregantová;
9. ochrony zabytków: „Bibliografie památkové péče” — Zuzana Stádníková;
10. wyborów artykułów z wydawnictw zwartych i ciągłych*: „ANL — Výběr článků v českých novinách, časopisech a sbornících” — Zdeňka Mikulecká⁵;
11. pedagogiczny: „Pedagogická bibliografická databáze” — Marcela Petrovičová;
12. historii kultury książki do połowy XIX wieku w Czechach: „Knihovědná bibliografie” — Andrea Jelínková⁶;

³ Oprócz tego jako przygotowywane zapowiedziano następujące dzieła: Večeřová, b.d.; Melichar, b.d.

⁴ W cytacie użyto terminu *oborová článková bibliografie*, który dosłownie oznacza „dziedzinową bibliografię artykułów z czasopism”, jednak w pracy znajdują się opisy serwisów bibliograficznych, które rejestrują także wydawnictwa zwarte.

⁵ Podobnie jak w Polsce baza ta nie zawiera artykułów z dzienników i tygodników, których opisy gromadzi baza „Anopress”. W przeciwieństwie jednak do polskiej „Wspólnej Bazy Artykułów z Gazet i Tygodników” czeska baza zawiera też opisy transkrypcji programów telewizyjnych i radiowych oraz wiadomości z serwerów internetowych, a od 2019 roku — także z mediów społecznościowych. Tym samym jest to nie tyle bibliograficzna baza artykułów prasowych, ile baza zawartości mediów w ogóle.

⁶ Bibliograficzną bazą danych z zakresu całej bibliologii jest „KKL – Databáze knihovnické literatury”.

13. bibliotekę cyfrową Czeskiej Akademii Nauk*: „Digitální knihovna Akademie věd České republiky” — Ivana Šlapáková⁷;

14. lekarski: „Bibliographia medica Čechoslovaca” — Lenka Maixnerová, Filip Kříž, Michal Závaška, David Piňos i Helena Bouzková;

15. geologiczny: „Geologicko-mineralogická bibliografie s doplňkem o výběrovou bibliografii životního prostředí” — Hana Breiterová, Klára Platová⁸;

16. geograficzny: „GEOBIBLINE — Geografická bibliografie České republiky” — Eva Novotná.

Każdy z artykułów zwięźle przedstawia genezę serwisu bibliograficznego (niektóre z nich są automatyzacją tytułów o długiej tradycji — inne to niemające drukowanych odpowiedników bazy danych) oraz jego losy, naznaczone zmianami metodyki, sposobu prezentacji danych, brzmienia tytułu/tytułów itp. Omówiono w nich również zagadnienia czysto techniczne oraz dotyczące jakości (danych, zapisów, formatów). Nie zapomniano też o osobach, które przyczyniły się do rozwoju danej bibliografii. Jeśli autorzy uznali to za stosowne, przedstawili także osobliwości opisu formalnego i/lub rzeczowego oraz plany na przyszłość.

Tom stanowi swoistą dokumentację procesu przejścia od ery informacji rękopiśmiennej kartotek i drukowanych bibliografii do ery dostępnych w sieci baz danych. Szczegółowa ocena treści kolejnych artykułów przekracza w związku z tym możliwości zwykłej recenzji, jednak niech ten imponujący wykaz (wszystkie bibliografie prezentowane są obecnie jako bazy danych aktualizowane na bieżąco — oprócz bazy historii sztuki, która na razie jest bazą jedynie retrospektywną) posłuży do szybkiego porównania z polskim krajobrazem bibliograficznym, w którym:

— na bieżąco prowadzone są bibliografie z zakresu: rolnictwa, leśnictwa i żywności („Baza AGRO”, „System Informacji o Gospodarce Żywnościowej”, „System Informacji o Badaniach Rolniczych”, „Bazy bibliograficzne Instytutu Badawczego Leśnictwa”), geologii („Bibliografia Geologiczna Polski”), medycyny („Polska Bibliografia Lekarska”), ekonomii (baza „BazEkon”), techniki (baza „BazTech”) oraz bibliografia ogólna („Bibliografia Zawartości Czasopism”);

— rażące opóźnienia notują: „Bibliografia Geografii Polski” (ostatnia aktualizacja miała miejsce za rok 2008), „Polska Bibliografia Literacka” (2012), „Polska Bibliografia Bibliologiczna” (2014) oraz „Bibliografia Historii Polskiej” (2019)⁹;

⁷ Biblioteka ta sama w sobie bibliografią nie jest, jednak opracowując metadane do pełnych tekstów z licznych tytułów czasopism wydawanych przez Czeską Akademię Nauk (180 tytułów w 2016 roku — s. 135), staje się swego rodzaju bibliografią zawartości czasopism tej instytucji.

⁸ Struktura tego serwisu (złożonego z kilku tytułów o różnej proveniencji) zmieniała się na przestrzeni dziejów, przez co tytuł wystąpienia nie jest tytułem bibliografii, lecz opisem jego treści: „Bibliografia geologiczno-mineralogiczna z dodatkiem bibliografii wyborowej środowiska przyrodniczego”.

⁹ Mowa wyłącznie o postaci drukowanej tej bibliografii. Wersje bazodanowe są aż trzy i przeciętnemu użytkownikowi trudno się zorientować, w jakich relacjach z sobą pozostają. Z informacji udzielonych przez panią Katarzynę Mazur drogą mailową wynika, że najnowsza baza (znajdująca się pod adresem: bhp.iipan.edu.pl/, dostęp: 28.04.2023) jest aktualna, na bieżąco uzupełniana i zawiera opisy od 1990 roku do dziś (2022); w przyszłości zasięg ten ma być sukcesywnie cofany w przeszłość. Poprzednia baza (bibliografia.ipn.gov.pl, dostęp: 28.04.2023) pozwala na wyszuki-

— za substytuty bibliografii dziedzinowych można uznać: w obszarze językoznawstwa — bazę danych „iSybislaw” (która dotyczy przede wszystkim językoznawstwa sławistycznego, choć zawiera też opisy niektórych podstawowych dzieł z zakresu językoznawstwa ogólnego), w obszarze pedagogiki — bazę danych „Edukacja”¹⁰ (opracowywaną przez Dolnośląską Bibliotekę Pedagogiczną we Wrocławiu na podstawie wpływających do niej wydawnictw ciągłych, to jest ponad 200 tytułów);

— w zakresie teatrolologii, filmoznawstwa i muzykologii daleko ograniczoną rejestrację, niespełniającą kryterium bibliografii dziedzinowej, oferują bazy: recenzji i artykułów o teatrze (portal E-teatr.pl), filmu w prasie polskiej (portal Filmpolski.pl) oraz artykułów dotyczących fonografii polskiej („Bibliografia Fonografii Polskiej”);

— w przypadku historii sztuki, archeologii i ochrony zabytków rejestracja rozproszona jest po różnych bazach i spisach drukowanych (publikacje z tego zakresu w pełni lub w wyborze uwzględniła także „Bibliografia Historii Polskiej”).

W przypadku dwóch ostatnich podpunktów należy dodać, że w przeszłości w tych zakresach ukazywały się również bibliografie drukowane, jednakże jako dawno niekontynuowane bibliografie¹¹ nie można ich ująć w tym zestawieniu.

* * *

Nie ma wątpliwości, że dla każdego polskiego czytelnika, który szeroko patrzy na przedmiot swoich badań, wiedza o strukturze i zawartości podstawowych serwisów bibliograficznych Republiki Czeskiej jest niezbędna, gdyż pozwoli mu ona wejrzeć w stan badań w danym obszarze u naszych południowych sąsiadów. Z uwagi na pokrewieństwo kulturowe i wielowiekowe kontakty wiele z tematów badanych w Polsce (zwłaszcza w obszarze nauk humanistycznych i społecznych) powinno zyskiwać czeską korelację. Szczególnie w kontekście imperatywu umiędzynarodawiania nauki polskiej wydaje się to bardzo istotne.

To jednak nie jedyny powód, dla którego tak interesujące są *České oborové bibliografie*. Kolejnym — być może nawet ważniejszym — jest to, że dla polskiej nauki recenzowana praca może być wzorcowa. Po tej stronie Sudetów odczuwamy niestety dotkliwy brak podobnej publikacji. Ostatni przegląd polskich bibliograficznych serwisów dziedzinowych otrzymaliśmy w 1981 (!) roku¹², trudno bowiem za taki uznać lakoniczne

wanie danych w rocznikach za lata 1980–2016. Oprócz tego istnieje jeszcze trzecia baza (ihpan.expertus.com.pl/bibliografia/, dostęp: 28.04.2023), która obejmuje zasięgiem lata 2016–2018 i jest sukcesywnie powiększana.

¹⁰ Uzupełniająco do tej bazy można wskazać „Bazę Artykułów z Czasopism” (prowadzoną przez Bibliotekę Pedagogiczną w Toruniu) oraz bazę „Pedagog” (prowadzoną przez Bibliotekę Uniwersytetu Opolskiego).

¹¹ Przykładowo ostatni tom „Bibliografii Polskiej Archeologii Pradziejowej i Średniowiecznej” ukazał się za rok 1977, „Bibliografii Polskiego Piśmiennictwa Muzycznego” — za rok 1985, a „Bibliografii Polskiego Piśmiennictwa Muzykologicznego” — za rok 1987.

¹² Chodzi o pracę Mandykowej (1981), w której w części drugiej prezentowane są bibliografie specjalne różnych krajów, w tym Polski, z różnych dziedzin. Wprawdzie doczekała się ona drugiego wydania w 1986 roku, jednak nie było ono aktualizowane. Dokładnie w tym samym roku (1981) koń-

wzmianki w podręczniku z 2000 roku (zob. Żmigrodzki, 2000, s. 286–297¹³). Wprawdzie w 2014 roku obszernie podsumowano dziedzictwo bibliografii specjalnych w Polsce, ale tylko humanistycznych i społecznych, i wyłącznie do roku 1989 (Matczuk, 2014). Nie przyniosła zmiany w tej kwestii także IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Bibliografie specjalne: rozwój i integracja”, podczas której wygłoszono referaty dotyczące głównie funkcjonowania bibliografii specjalnych jako takich, poszczególnych ich problemów metodycznych czy technologicznych, nie zaś historii, stanu obecnego i perspektyw poszczególnych serwisów bibliograficznych¹⁴.

W związku z tym podobne opracowanie powinno ukazać się w Polsce jak najszybciej. Ostatnie 30 lat zmieniło wszak polski krajobraz bibliograficzny nie do poznania — uznane tytuły bibliograficzne przestano kontynuować (na przykład „Polską Bibliografię Geograficzną”), zmieniono ich postać (jak w wypadku „Bibliografii Historii Polski” czy „Polskiej Bibliografii Literackiej”) lub poważnie zrewidowano dotychczasowe zasady rejestracji (choćby w „Polskiej Bibliografii Bibliologicznej”). Odnaleźć się w stanie aktualnym jest bardzo trudno, zwłaszcza że użytkownicy nie są informowani o dokonywanych zmianach. Katastrofalny w tej kwestii jest upadek zwyczaju publikowania wyczerpującej przedmowy do spisów, które przeistoczyły się w bazy danych. Czasami zmiany następują tak szybko, że nie wiadomo, która z wcześniej ustalonych wersji jest aktualna. Rotacja adresów internetowych, interfejsów, redaktorów i bibliografów tylko pogłębia ten chaos. Innymi słowy, często poszukując informacji bibliograficznej, najpierw nie mamy pewności, gdzie jej szukać, kiedy już odnajdziemy odpowiedni spis lub bazę, to nie mamy pewności, jak w nich szukać, a na końcu sukces często okazuje się połowiczny, gdyż nie mamy pewności, co odnaleźliśmy — zarówno pod względem relewancji, jak i kompletności. Przy takim stanie rzeczy pozostaje nam spoglądać z uznaniem za południową granicę, gdzie bibliografie nie tylko wciąż się opracowuje, ale też głośno o nich mówi (tydzień z bibliografią — *sic!*) i propaguje.

BIBLIOGRAFIA

- Barteczko, E., Jarzyńska, J. (1985). *Polskie wydawnictwa informacyjne 1945–1981*. Warszawa: Biblioteka Narodowa.
- Bibliograf František Knopp. (2016). *Osobní bibliografii Františka Knoppa sestavila Stanislava Sýkorová, uspořádal Pavel Janáček, Petr Šámal, Aleš Zach, úvodní medailon napsal Vladimír Just*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v.v.i.
- České oborové bibliografie přístupné na internetu (b.d.). text.nkp.cz/sluzby/bb.
- Flanderka, J. (2022). *Článeková bibliografie časopisu Dialog (1966–1969, 1990–1992)*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v.v.i.
- Holeček, L. (Red.). (2021). *Anketa o knihu roku Lidových novin (1928–1949)*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v.v.i.

czy się zasięg chronologiczny innej pracy (zob. Barteczko, Jarzyńska, 1985) i choć jest to wyłącznie adnotowany spis bibliograficzny, to jednak daje pewien wgląd w polski krajobraz bibliograficzny.

¹³ Rozdział 10.12: [Elżbieta Gondek], *Prace bibliograficzne bibliotek PAN i innych bibliotek naukowych*.

¹⁴ Referaty opublikowano w: Włodarczyk, Woźniak-Kasperek, 2018. Zob. też Siwecka, 2018.

- Malínek, V. (2020). *Oborová analytická bibliografie. Metodika zpracování*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v.v.i.
- Maczuk, A., (2014). *Polskie bibliografie nauk humanistycznych i społecznych do roku 1989. Historia i metodyka*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Melichar, D. (b.d.). *Krocení nestvůr nevědomosti: Societas incognitorum eruditorum a článková bibliografie časopisu Acta incognitorum (1976–1988)* [publikacja zapowiedziana].
- Mendykowa, A. (1981). *Podstawy bibliografii*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Siwecka, D. (2018). Czwarta ogólnopolska konferencja naukowa: Bibliografie specjalne: rozwój i integracja, 7 maja 2018 r., Warszawa. *Folia Toruniensia*, 18, 275–281.
- Šťastná, P. (2017). České oborové bibliografie: sborník z interdisciplinárního semináře. *Bulletin SKIP* [Svazu knihovníků a informačních pracovníků České republiky], 26(3). bulletinskup.skupr.cz/node/215.
- Večeřová, P. (b.d.). *Knihtiskaři Jiří Jakubův Dačický a jeho syn Jan Othmar — bibliografie a typografický katalog* [publikacja zapowiedziana].
- Włodarczyk, B., Woźniak-Kaspepek, J. (Red.). (2018). *Bibliografie specjalne. Rozwój i otwartość*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.
- Żmigrodzki, Z. (Red.). (2000). *Bibliografia. Metodika i organizacja*. Warszawa: Wydawnictwo SBP.

Jakub Maciej Łubocki

ORCID: 0000-0002-1957-0682

Muzeum Narodowe we Wrocławiu

Vojtěch Malínek, *Oborová analytická bibliografie: metodika zpracování*, „Bibliographica”, t. 3, Ústav pro českou literaturu AV ČR, v.v.i., Praha 2020, 196 ss.

<https://doi.org/10.19195/0080-3626.66.14>

Z nieskrywaną przyjemnością obserwuję rozwój serii „Bibliographica” (t. 1. *Bibliograf František Knopp*, 2016; t. 2: Holanová, 2017; t. 4¹: Holeček, 2021; t. 5: Flanderka, 2022), wydawanej przez Instytut Literatury Czeskiej Czeskiej Akademii Nauk (Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky; dalej: ILCz CzAN). Począwszy od 2016 roku, zaświadcza ona o postępie czeskiego bibliografoznawstwa, które notuje systematyczny rozwój zarówno praktyczny, czego przykładem są coraz to nowsze projekty usieciowiania informacji bibliograficznej, jak i teoretyczny. Trzecim tomem serii jest praca Vojtěcha Malínka *Oborová analytická bibliografie. Metodika zpracování*. Nie jest to pierwsze wydanie — była ona już opublikowana jako dokument elektroniczny, pod tytułem *Metodika zpracování oborové analytické bibliografie*, w 2015 roku. Jednakże

¹ Oprócz tego jako przygotowywane zapowiedziano następujące dzieła: Večeřová, b.d.; Melichar, b.d.